

WIE IS VELJO TORMIS?

Tormis componeert niet-religieuze moderne koormuziek op grond van volksmuziek en natuurbeleving. Zijn hoogst originele klankwereld kan, *live* uitgevoerd, een afwisselend publiek boeien en vermaken. Tormis is voor een publiek van liefhebbers van klassieke muziek, jazz, *new-age*, volksmuziek en zangplezier in het algemeen.

Tormis komt uit Estland

De geopolitieke situatie van Estland leidde ook in zijn muzikale traditie tot Duitse en Russische beïnvloeding.(1) Maar daarnaast ontwikkelden Estse componisten vanaf de negentiende eeuw hun eigen nationale muzikale taal, die zijn hoogtepunt bereikte met het wereldwijde succes van de op ons muziekpodium opgevoerde composities van Arvo Pärt. Een ... andere componist uit de ... korte klassieke muziekgeschiedenis van Estland is Tormis. Veljo Tormis (1930) is een belangrijke Estlandse componist die zich het grootste deel van zijn leven wijdde aan het componeren van muziek gebaseerd op de volksmuziek - voornamelijk Estse *runo songs* (volksmelodieën) - van de Finse Oostzee-volkeren. In navolging van de traditie van Saar en Kreek is Tormis de belangrijkste eigentijdse muzikale persoon in het in leven houden van de Estse volkscultuur. 'Ik gebruik de volksmuziek niet, de volksmuziek gebruikt mij', verklaart de componist.

De taal van Tormis

Het Estisch, de taal die in Estland gebezigd wordt, valt niet onder de Baltische talen maar onder de Fins-oegrische talen - die horen bij de Oeraalse taalfamilie(2). Het meest kenmerkend voor deze talen zijn een systeem van 15 tot 17 naamvallen, waarmee behalve de gewone grammaticale functies ook allerlei

ruimtelijke relaties worden uitgedrukt zoals "tot boven op" en "weg van", en klinkerharmonie. Deze voor westerse oren onvergelykbare taal draagt bij aan de unieke luisterervaring.

Tormis op Youtube.com

Om te horen waar Tormis vandaan komt luister dan eerst op Youtube.com (3) naar opname 12: 'Laulud pulmades opitud', een opname gemaakt van de indrukwekkende zang van een groot koor tijdens het 'Estse Zang en Dans Festival' uit 2004. Een kleinschaliger Letse uitvoering is opname 13: 'Eestirahia era konnamang'. Het is een clip als een komisch volkstoneelstukje. Luister daarna naar opname 2: 'On hillissuvi', een West-Europese uitvoering van een werk van Tormis. Dit herfstlandschap is onderdeel van de seizoenencyclus 'Sugismaastikud'. In juni 2008 voerde het **Leiden English Choir** deze uit in Leiden en Dokkum en op zondagmiddag 27 juni 2010 wordt dit werk opnieuw gebracht, tijdens een concert in de Stadsgehoorzaal in Leiden. <http://nl.wikipedia.org/wiki/Klinkerharmonie>

Het leven van Tormis

In 1930 werd Tormis geboren. De vader van Tormis was organist en koordirigent (4). Het koor oefende van zijn zesde af bij hen thuis. Toen hij 12 was ging hij naar het conservatorium van Tallinn om orgel te studeren. Zijn opleiding werd onderbroken door de Tweede Wereldoorlog, ziekte en de Russische inval. Omdat het instrument orgel aan het instituut de kerk werd gekoppeld maakten de Russen een einde aan de orgelopleiding aan het conservatorium. Tormis ging door als koordirigent en studeerde van 1951 tot 1956 aan het Moskou 's Conservatorium.

In de beginjaren zestig kwam zijn grote overstap naar moderne compositietechnieken en een anti romantisch gebruik van volksmuziek. In afgelegen Estse dorpjes werd hij getroffen door de oorspronkelijke klanken en ritmes van de boerenliederen, daarnaast werd hij geraakt de muziek van Carl Orf en van de Hongaarse koorcomponist Zoltán Kodály. Vanaf 1969 was Tormis, na een periode als muziekdocent, freelance

wie is veljo tormis?

componist. Tot zijn pensioen in 2000 componeerde hij meer dan vijfhonderd stukken.

Om de vijf jaar was er in Estland een groot koorfestival. Zingen in de eigen taal was, onder de druk van de bezetting door de Sovjet Unie, een vorm van jezelf blijven. Zijn pure Estse muziek gaf hem min of meer het aura van een dissident, maar als componist bediende hij zich louter van de symbolrijke taal van zijn muziek. De revolutie die in de Baltische staten tussen 1987 en 1990 plaats vond wordt ook wel de 'zingende revolutie' genoemd. Tormis speelde daarin zijn rol.

Henk Wildschut

10 januari 2009

(1)Krisztina Lajosi, Perfectie zoeken in stilte, Ablak. Lajosi is een Hongaarse musicologe die momenteel promotieonderzoek verricht aan de Opleiding Europese Studies van de Universiteit van Amsterdam, via het Oost-Europatijdschrift van de UvA 'Ablak ' ook interessante links direct naar Estse sites: <http://cf.hum.uva.nl/oosteuropa/ablak/archief.html#estland>

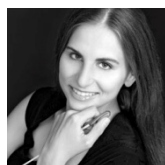
(2)Wikipedia

(3)Dit luisteradvies is 10 januari 2010 opgesteld. Regelmatig worden er nieuwe stukken op Youtube gezet, dus de genoemde nummering kan veranderd zijn.

(4)Deze tekst is gebaseerd op een tekst op de homepage van *Tormis*, geschreven door: Urve Lippus, Professor aan de Estse Muziek Akademie. En op zijn pagina op facebook.

Leiden English Choir (www.lec.nl)

wie is veljo tormis?

Dirigent: Hebe de Champeaux